

Uppluckrad LAS löser inte integrationen

Realtid.se den 30 december 2014

Under valrörelsen lät Alliansens ledande företrädare stolta och nöjda med sina åtta år vid makten. Erik Ullenhag skrev i somras i Svenska Dagbladet: "Går det då åt rätt håll när det gäller utanförskap och integration? Ja, när man studerar flera parametrar är det tydligt att utvecklingen är positiv sedan 2006".

Idag låter Folkpartiet annorlunda, med en partiledare som ser "anledning till borgerlig självkritik". När Dagens Nyheter frågar om integration av flyktingar och invandrare ger Jan Björklund ett rakt svar: "Där har vi misslyckats".

Det är ett steg i rätt riktning att Folkpartiet och Moderaterna medger att invandras utanförskap är ett fundamentalt samhällsproblem som kräver krafttag. Tyvärr har de lösningar som föreslagits hittills inte imponerat. Reformförslagen består av gamla ideologiska käpphästar snarare än nytänkande anpassat till problemet man försöker åtgärda.

Alliansens kanske främsta konkreta reform för att komma till rätta med flyktingars integration på arbetsmarknaden är att avreglera arbetsrätten. Jan Björklund sa till DN att han liksom Centerpartiet vill "ändra Las och turordningsreglerna vid uppsägning."

Det bör i rättvisans namn påpekas att det är en linje Björklund konsekvent drivit, inte en opportunistisk vändning till följd av valutslaget. Folkpartiet och Centern pressade för avreglerad LAS men lyckades inte få Moderaterna med sig. Anders Borg passade tvärtom på att närhelst han fick chansen prata varmt om den svenska arbetsmarknadsmodellen och kraftfullt försvara LAS.

Anders Borg påpekade att en uppluckring av turordningsreglerna enligt finansdepartementets beräkningar som mest skulle ge "ett par tusen jobb". År 2009 sa finansministern i en intervju med Ekot att "Vi har en av Europas mest flexibla arbetsmarknader. Det känns inte aktuellt att man i ett sådant läge skulle ta upp en diskussion om arbetsrätten".

Men förra veckan var Anders Borg åter aktuell med ett utspel i Lördagsekot "Borg ändrar sig om arbetsrätten". Efter sin avgång som finansminister har Borg kommit till motsatt bedömning om LAS: "Jag tror att det är turordningsregler, turordningskretsar och hela flexibiliteten runt arbetsrätten man behöver titta på".

Uppluckring av LAS är som ni märker ingen enkel fråga ens för nationalekonomer som har profilerat sig på frågan. Negativa effekter av regleringar som lägre produktivitet måste avvägas mot fördelar som trygghet och ett visst skydd mot att oseriösa arbetsgivare utnyttjar sina anställda. Mot bakgrund av snabbt ökande ojämlikhet lutar jag åt att uppluckrad arbetsrätt riskerar att försvaga arbetarnas position ännu mer, men LAS och turordningsregler är inte något som jag har en stark uppfattning om.

Däremot är det en fantasi att tro att avskaffade turordningsregler på något signifikant sätt skulle reducera utanförskapet, vare sig överlag eller bland invandrare.

I den mån LAS påverkar sysselsättning gäller det yngre. Studierna visar samtidigt att uppluckrad arbetsrätt ökar invandras sysselsättningsgrad marginellt eller inte alls. Det är till exempel slutsatsen i en uppmärksammas forskningsöversikt av min kollega Per Skedinger på Institutet för näringslivsforskning (IFN).

Lönespridning och generositet i bidragssystemen har tydliga effekter på invandras arbetsmarknadsintegration, men så är inte fallet med arbetsrätten. Forskningen överensstämmer här med erfarenhet från andra länder. Danmark och Holland har liberal arbetsrätt men ligger tillsammans med Sverige bland de länder som har sämst integration bland invandrare.

Det stämmer att turordningsregler enligt de flesta studier och på basis av teori slår hårdare mot invandrare än på inrikes födda. Turordningsreglerna i LAS innebär i korthet att arbetsgivare inte har rätt att välja vem de vill avskeda vid nedskärningar. De måste säga upp de som anställdes sist i tur och ordning, först-in-sist-ut. Dessa regler påverkar unga och invandrare mer. En orsak är helt enkelt att inrikes födda per konstruktion har högre senioritet än nyanlända. En annan orsak är informationskostnader och risk. Om det är svårare att bli av med personal tenderar företag att akta sig för att felrekrytera.

Arbetsgivare tenderar att på grund av diskriminering eller större osäkerhet vid bedömning av utländska meriter se invandrare som en större risk. Detta gör att en stark arbetsrätt slår hårdare på utrikes föddas sysselsättning. Nationalekonomen Joakim Ruist vid Göteborgs Universitet förklarar: "LAS är ett väldigt kraftfullt instrument för att hindra folk från att ta risk".

Problemet här är att liberaler har en måttlöst överdriven bild av hur potent uppluckrad LAS är rent empiriskt för att öka sysselsättningen. Effektstorlekarna är ofta små eller nära noll, precis som Anders Borg brukade framhålla. En förklaring är att fler avskedas när det bli lättare att säga upp anställda, vilket gör att nettoeffekten på sysselsättning är liten.

Det är också viktigt att tänka på att Sverige redan har liberaliserat arbetsrätten, inklusive framgångsrika reformer av Alliansregeringen. Den svenska arbetsmarknaden har väldigt flexibla kontrakt för anställning upp till två år, vilket närmast är standard i många branscher. Det ger arbetsgivare chansen att utvärdera nyanställda. Företag med tio anställda eller färre är redan undantagna från turordningsreglerna. En signifikant del av arbetskraften jobbar också för uthyrningsföretag som avlastar företag från risk och erbjuder flexibilitet. Många verkar heller inte ta i beaktning att arbetsgivare i värsta fall kan köpa sig ur LAS genom att betala böter.

OECD redovisar index av arbetsmarknadsreglering sedan 1985, en tid när Sverige hade en ovanligt reglerad arbetsmarknad. Men det är inte 1985 längre och borgerligheten borde uppdatera sin mentala bild. Sverige ligger numera snarast bland de mer liberala länderna i OECD när det gäller arbetsmarknadsregleringar. Arbetsmarknaden är något mer reglerad än genomsnittet för permanenta anställningar och långt mindre reglerad än snittet för korttidskontrakt. Som det mesta annat finns det avtagande marginaleffekt av arbetsmarknadsliberaliseringar nu när Sverige redan har normaliserats.

Om det fanns stöd i forskningen för föreställningen att turordningsreglerna står i vägen för integrationen och måste offras skulle jag gladligen rösta för att ta bort dessa. Men det är nu inte vad

studierna säger, och det är heller inte hur företagare i regel beskriver sin verklighet. Företagare som vill utvärdera en utländsk kandidat har många alternativ, inte minst en tvåårig testperiod. De som jobbar med frågan i verkligheten snarare än på abstrakt ideologisk nivå vet att det numera är lätt för i varje fall större företag att komma runt LAS genom att ändra arbetsbeskrivningar eller komma överens med facket.

Den fundamentala förklaringen till högre utanförskap bland invandrare och flyktingar från tredje världen är helt enkelt inte LAS. Det är bristande humankapital i kombination med att ekonomin blivit alltmer kunskapsintensiv. Jag citerade i min senaste krönika Arbetsförmedlingens rapport om de flyktingar som kommit ut på arbetsmarknaden på senare år: "Nästan 60 procent av de nyanlända inom etableringsuppdraget har endast förgymnasial utbildning, varav de flesta har kortare grundutbildning än nio år."

Sverige är redan ett kunskapssamhälle och blir ständigt mer högteknologiskt. Kraven ökar år efter år, och det finns ofta sökande med bättre meriter och längre arbetslivserfarenhet som tävlar om de fåtal enkla och medel enkla jobb som annonseras ut. Arbetsgivares bristande efterfrågan på lågutbildade från tredje världen kommer inte att lösas med ett avskaffande av LAS. Att politiker börjat snacka om LAS igen beror på att det är ideologisk ortodoxi, och för att det är ett sätt att slippa obekväma frågor om hur det är tänkt att en kunskapsintensiv arbetsmarknad ska absorbera tiotusentals flyktingar per år med förgymnasial utbildning.

Liberaler har stångat huvudet mot turordningsreglerna sedan decennier. Stora delar av arbetsrätten har luckrats upp, men just turordningsreglerna är populära bland arbetarna själva.

Opinionsmätningar visar ofta att 2-3 gånger fler väljare har en positiv syn på turordningsreglerna i LAS än negativ. Det förklarar varför de Nya Moderaterna övergav sitt motstånd mot LAS och varför Anders Borg fram tills förra veckan talade så varmt om arbetsrätten.

En indikation på detta är att liberaler som vill avskaffa turordningsreglerna sällan vågar säga det rakt ut. De känner sig tvungna att använda omskrivningar som att "modernisera" arbetsrätten, att "reducera barriär för inträde" eller att öka "flexibiliteten", det vill säga öka flexibiliteten för arbetsgivare att avskeda. Reformförslag som är för impopulära för att de ens ska kunna artikuleras i klartext brukar sällan vara valvinnare.

Borgerligheten har inte lyckats övertyga väljarna att det gör större nytta än skada att avskaffa turordningsreglerna. Det är därför något störande över att invandrares integration används som en förevändning för att äntligen knäcka den här svåra nöten. Det finns heller inget som tyder på att en uppluckring av LAS skulle vara ett populärt förslag bland invandrare själva.

Sverige hade år 2013 näst sämst arbetsmarknadsintegration i OECD. Det är ett allvarligt samhällsproblem som kräver seriösa lösningar. Det har viskats om ideologisk dogmatism och idéfattigdom inom Alliansen. Dessa misstankar avtar inte direkt när det bästa de har att erbjuda i termer av nytänkande är att damma av Bo Lundgrens förslag att avskaffa turordningsreglerna.

If all you have is a hammer, everything looks like a nail.

Tino Sanandaji